

ประวัติเริ่มแรกการประกาศพระกิตติคุณของ หมอ และหม่อมคลาร์ค...ในประเทศไทย

ผ.ป.โสภาส จันทรวงค์ เรียบเรียง

คณะเชิชเซส ออฟ ไครสต์ (churches of Christ) แห่งราชอาณาจักรอังกฤษซึ่งมีสำนักงานใหญ่ที่เมืองเบอร์มิงแฮม ในตอนต้นศตวรรษที่ 20 ได้ทำการเผยแพร่พระกิตติคุณนิกายโปรเตสแตนต์ไปยังแอฟริกาและเอเชียตรงกับสมัยกรุงเทพฯ ในรัชกาลที่ 5 ได้ตั้งสถานที่ประกาศพระกิตติคุณที่เมืองเขของพม่าตอนใต้เป็นการเผยแพร่ในหมู่ชาวมอญโดยเฉพาะ โดยมีมิชชันนารีแกนนำที่สำคัญ 2 ท่าน คือ ศาสนาจารย์โรเบิร์ต ฮาลีเคย์กับครอบครัว และศาสนาจารย์แอลเฟรด .อี. ฮัดสัน

ต่อมาคณะมิชชันนารีคณะนี้ทราบว่ามีชาวมอญอพยพไปอยู่ในประเทศไทยบริเวณลุ่มแม่น้ำกลองเป็นจำนวนมาก ศาสนาจารย์แอลเฟรด อี.ฮัดสันได้รับมอบหมายให้ดำเนินการภารกิจนี้

ทาง ศจ. ฮัดสัน ได้ออกเดินทางจากเมืองเข ประเทศพม่าตอนใต้ในปลายปี 1902 บุคฝ่าดงข้ามแม่น้ำเดินทางเข้ามาทางด่านพระเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรีแล้วอาศัยซุงซุงเป็นเรือล่องมาตามแควน้อย หรือแม่น้ำไทร โยกลงมาจนถึง ตำบลปากแพรก จังหวัดกาญจนบุรีอันเป็นตำบลที่สายน้ำสองสายคือแควใหญ่และแควน้อยไหลรวมเป็นแม่น้ำแม่กลองท่านจึงได้เดินทางต่อโดยเรือยนต์โดยสารลงมาตามลำแม่น้ำแม่กลองมาถึงตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ของชาวมอญทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำแม่กลองในเดือนกุมภาพันธ์ 1903

ที่ตำบลนครชุมน์ ริมแม่น้ำแม่กลองนี้ ศจ. ฮัดสัน ซึ่งพูดภาษามอญได้คล่องแคล่ว ได้รับการต้อนรับจากชาวบ้านด้วยดี จึงหาที่ดินแปลงหนึ่ง ประมาณ 4 ไร่เศษ ริมแม่น้ำฝั่งซ้าย ใต้วัดนครชุมน์ตรง

ข้ามม่วงหรือบ้านม่วง ปลุกกระท่อมหลังหนึ่งหลังคามุงจาก ฝาไม้ไผ่ขัดตะและปูพื้นด้วยฟาง ใช้เป็นห้องพัก และห้องพยาบาล ห้องเรียน เพื่อการเผยแพร่พระกิตติคุณ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของคณะเซซเซส ออฟ ไครสต์

“เพราะฉะนั้น บ้านนครชุมน์จึงเป็นจุดแรกในประเทศไทย ที่คณะเซซเซส ออฟ ไครสต์ ใช้เป็นที่เผยแพร่พระศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์”

หลังจาก ศจ.ฮัดสัน เดินทางมาได้ 4-5 เดือน ก็มีมิชชันนารีอีกท่านหนึ่งที่สำคัญคือ ศจ.เปอร์ซี คลาร์ก คนทั่วไปนิยมเรียกว่าหมอคลาร์ก คุณหมอคลาร์ก ซึ่งเป็นช่างไม้ และได้เรียนจบหลักสูตรพระคริสตธรรมและการตีพิมพ์ ได้รับการอบรมวิชาแพทย์ที่วิทยาลัยฟิงส์ โคนในนครลอนดอน เดินทางมาสมทบช่วยเหลือในกิจการเผยแพร่พระกิตติคุณและมาถึงบ้านนครชุมน์ เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 1903 ขณะนั้นท่านมีอายุเพียง 24 ปี

ก่อนหน้าที่คุณหมอได้เคยทำงานกับคณะเซซเซส ออฟ ไครสต์ในเมืองเยในประเทศไทยมามาก่อนหลายเดือน จึงได้ฝึกภาษามอญเป็นอย่างดี คุณหมอเดินทางเรือเข้ากรุงเทพฯ วันรุ่งขึ้นเดินทางโดยรถไฟที่ไม่มีห้องโดยสารอย่างปัจจุบันแต่เป็นรถบรรทุกดินแบบ ข.ต. (ข้างต่ำ) ไม่มีหลังคาลากงด้วยหัวรถจักรไอน้ำเล็ก ๆ ที่ใช้ฟืนร่นที่คนรถไฟเรียกว่า รถจักรปล่องกระโถน วิ่งช้ามาก กว่าที่จะถึงบ้านนครชุมน์ก็ค่ำพอดี สมัยนั้นบ้านนครชุมน์ไม่มีตลาดหรือร้านขายของเลย เครื่องอุปโภคบริโภคต้องนำไปจากกรุงเทพฯ เป็นระยะ ๆ

ในวันที่ท่านไปถึง เกิดการยิงกันในหมู่บ้านมีผู้คนบาดเจ็บ มาให้ท่านรักษาและมีคนไข้ตาย 1 คน ศาสนาจารย์ฮัดสันซึ่งมาถึงนครชุมน์ก่อนหมอ 4 เดือน และคุณหมอคลาร์กได้ร่วมมือกันทำงานเผยแพร่พระกิตติคุณ ในหมู่บ้านมอญทั้งสองฝั่งแม่น้ำแม่กลองและให้บริการชาวบ้านในการรักษาพยาบาลต่อมาท่านได้สร้างเรือนไม้ขึ้นอีกหลังหนึ่งเป็นเรือนไม้สองชั้น เพื่อให้พอสำหรับแบ่งส่วนเป็นที่นั้สการสอนพระคัมภีร์ห้องยาสำหรับการรักษาพยาบาล ชาวบ้านที่เจ็บไข้ได้ป่วย และเป็นห้องเรียนให้ลูกหลานชาวมอญ ได้ศึกษาเล่าเรียนบ้านหลังนี้ภายหลังได้รื้อมาปลูกเป็นบ้านพักนายแพทย์เจริญ บุรณะบรรพต ที่นครปฐม

ในขณะนั้นยังไม่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ เด็ก ๆ จะได้รับการชักชวนให้มาเรียน โดยจัดให้ครูไทย ชื่อครูบุญนาค กลิ่นหอม มาสอนให้อ่าน ออกเขียนได้และทำเลข นักเรียนมีน้อยมากในระยะแรก ต่อมามีวัยรุ่นมาเรียนมาก เพราะนึกว่าเข้ามาเรียนหนังสือแล้ว จะไม่ถูกเกณฑ์ทหาร แต่พอรู้ความจริงแล้วก็ไม่ค่อยมาเรียน

ต่อมาปี 1905 นั้นเอง เกิดอหิวาตกโรคระบาดทั่วหมู่บ้านทั้งสองฝั่งแม่น้ำแม่กลองคุณหมอต้องช่วยรักษาพยาบาลคนป่วย และกับผู้ช่วยต้องขึ้น ๆ ล่อง ๆ ตามลำน้ำออกแนะนำประกาศให้ชาวบ้านต้ม

น้ำดื่มให้รับประทานอาหารที่ปรุงสุกและสะอาด ควรใช้ส้วมที่มิดชิด นับว่าท่านได้มีส่วนช่วยเหลือชุมชนอย่างมากและให้พื้นฐานความรู้ทางการสาธารณสุขที่ก้าวหน้า แก่ชาวบ้านในชนบท

หลายเดือนต่อมามีฝัคยาระบาดของไข้ ชาวบ้านล้มตายเป็นจำนวนมาก เพราะปรากฏว่ามีผู้ป่วยแทบทุกหลังคาเรือนคุณหมอได้นำหนองฝีมาปลูกให้กับชาวบ้านด้วย

อย่างไรก็ตามในปี 1905 ศาสนาจารย์ฮัดสัน มีสุขภาพไม่ดีขึ้น จึงเดินทางกลับอังกฤษไป ท่านเป็นผู้บุกเบิกคนแรกและทำงานที่นครซุมน์ประมาณ 2 ปีเศษเหลือแต่คุณหมอคลาร์คผู้เดียวตามลำพัง

คุณหมอบอกว่า ชาวมอญที่นี้พูดภาษาไทยกันได้แล้ว จึงหัดพูดภาษาไทยด้วยแต่นั้นมา

อย่างไรก็ตามในต้นปี 1906 คุณหมอได้กำลังสำคัญมาสนับสนุนและช่วยเหลืองานของท่านจนตลอดชีวิตคือเมรีเคนลีย์ ซึ่งเรียนจบวิชาดนตรี พยาบาลและผดุงครรภ์ คู่รักซึ่งเดินทางมาจากประเทศอังกฤษ หมอคลาร์คได้ไปต้อนรับถึงสิงคโปร์และได้แต่งงานกันที่โบสถ์ เจซอพอ อิงแลนด์ในสิงคโปร์นั่นเอง ในวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ 1905

คุณหมอได้พาภรรยาเดินทางมาประเทศไทยและไปถึงตำบลนครซุมน์ในเดือนมกราคม 1906 ชาวบ้าน มักเรียภรรยาหมอบอกว่า “ແມ່ມคลาร์ค”

คุณหมอคลาร์คและແມ່ມคลาร์ค ได้ร่วมกันทำงานที่บ้านนครซุมน์ประมาณ 5-6 เดือน ก็จึงได้ย้ายมาเช่าตึกแถวของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่นครปฐมเป็นตึกแถวอยู่ระหว่างถนนรถไฟก่อนไปทางองค์พระปฐมเจดีย์ชั้นล่างเป็นห้องยาชั้นบนเป็นโรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์และสหศึกษาแห่งแรกในจังหวัดนครปฐมนี้ปัจจุบันนี้เป็นที่ตั้งห้างขายยาสงฆุนตั้ง ไปจนถึงร้ายขายยานาฬิกาจักรทองรวม 3 คูหาและจัดเป็นโรงสวดด้วย

ครูชายไทยคนแรกที่ทำการสอนคือ ครูบุญนาค กลิ่นหอม บุตรสาวของท่านคนหนึ่งซึ่งตลอดที่ตึกนี้ คือ นางสาวสังวาลย์ กลิ่นหอม บัดนี้เป็นนางสังวาล สิงหะเนตร ภรรยาคุณอคุลย์ สิงหะเนตรผู้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ครูหญิงไทยคนแรกคือครูเหวว สหัสสานนท์ จากโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง

กรมพระยาดำรงราชานุภาพขณะดำรงตำแหน่ง เสนาบดีกระทรวงธรรมการ (เดี๋ยวนี้เรียกว่า กระทรวงศึกษาธิการ) ได้เสด็จมาเยี่ยมหมอบและແມ່ມคลาร์คมิชชันนารีคู่แรกของจังหวัดนครปฐมและพอพระทัยมากที่โรงเรียนราษฎร์เกิดขึ้นในจังหวัดนครปฐมเป็น โรงเรียนแรก

อนึ่ง ในระหว่างที่อยู่นครซุมน์ ดร. อัลเฟรด อี. ฮัดสัน หมอบและແມ່ມคลาร์คได้รู้จักกับนักธุรกิจเอกชนที่เป็นคริสเตียนอยู่แล้วผู้หนึ่ง ผู้นั้นคือนายซุนกวางตงแตง (แซ่ตั้ง) เป็นลูกจีน ที่รู้ภาษาไทยและเงินใช้การ ได้มีถิ่นฐานร้านค้าอยู่ตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม มีเรือต่อบรรทุกทุกสินค้าและบรรทุกข้าวขึ้นล่องตามลำแม่น้ำแม่กลองและ โดยที่เป็นคริสเตียนด้วยกัน จึงสนิทสนมกันมาก เมื่อหมอบและແມ່ມคลาร์คตัดสินใจย้ายไปจังหวัดนครปฐมก็ออกปากชวนนายซุนกวางตงแตง ให้ไปอยู่ด้วยกันที่

นครปฐม ซึ่งนายขุนกวางก็ตกลง แต่ผลัดให้ภรรยาที่กำลังท้องแก่คลอดลูกเสียก่อน เมื่อครบกำหนดคลอดได้คลอดบุตรเป็นชายในวันที่ 15 กันยายน 1907 ณ บ้านหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทารกน้อยที่ทำคลอดโดยหม่อมคลาร์คผู้นี้คืออาจารย์จุพันธ์ ตกแต่ง ศิษยาภิบาลผู้สามารถแห่งคริสตจักรศรีพิมลธรรมจังหวัดเพชรบุรี ท้ายสุดก่อนถึงแก่กรรมเป็นเจ้าหน้าที่ผู้อาวุโสของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

นายขุนกวาง ตกแต่งได้ดำเนินการตามที่ได้ตกลงไว้กับหม่อมและหม่อมคลาร์คคือมาร่วมงานทันที หลังจากที่เขาเรือบรรทุกข้าวและเรือสินค้าหลายลำไปหมดแล้ว

หม่อมและหม่อมคลาร์คกับสหายผู้ร่วมงาน ซึ่งต่อมาเรียกกันว่า ครูชุมกวาง ตกแต่ง เรียกครูทั้ง ๆ ที่ไม่ได้สอนหนังสือได้ช่วยกันบุกเบิกสถานีพันธกิจนครปฐมในระยะแรกนี้เป็นความสามารถ ประการแรก ตึกทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่ตั้งอยู่ท่ามกลางตลาดจ้อแจและคับแคบ นี้ไม่เหมาะที่จะขยายกิจการงาน ครูขุนกวางจึงเป็นผู้จัดการซื้อที่ดิน 2 แปลง ริมทางเกวียนที่เรียกกันว่าทางหลง ซึ่งต่อมาเป็นถนน 25 มกรา ตำบลบ่อพลับ (ชื่อถนน 25 มกรา นี้ทางการตั้งชื่อไว้เป็นที่ระลึกว่า เทศบาลเมืองนครปฐม ก่อตั้งเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2477) และหม่อมคลาร์คเป็นสมาชิกสภาสุขภาพอยู่เดิมและได้เป็นสมาชิกสภาสุขภาพด้วย ได้เคยอภิปรายในสภาน้ำเสียที่ไหลออกจากตลาดทรัพย์สินและร่องน้ำชุมชนนั้นก่อนที่จะปล่อยให้ไหลลงคลองสาธารณะต้องขจัดน้ำเสียให้เป็นน้ำดีเสียก่อนมิฉะนั้นน้ำในคลองจะเน่าเหม็น คำอภิปรายของท่านในวันนั้นไม่มีใครเข้าใจ กว่าจะมีคนเข้าใจในเวลานี้ก็ผ่านไปเกือบ 60 ปี แล้ว

ที่ดิน 2 แปลงที่ครูขุนกวางจัดซื้อนั้นแปลงหนึ่งอยู่ทางด้านเหนือของถนนมีเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่ เป็นที่ปลูกสร้างบ้านพักของครูขุนกวาง โดยใช้วัสดุก่อสร้างของตนเองที่รื้อมาจากหนองโพ ในปี 1907 และต่อมาได้ปลูกสร้างโรงเรียนชายโรงพยาบาล และบ้านพักมิชชันนารี ตามลำดับ ที่ดินอีกแปลงหนึ่งอยู่ทางด้านใต้เป็นที่เนินลาดลงมา มีเนื้อที่ 3 ไร่เศษ ได้ปลูกบ้านพักมิชชัน เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวยกพื้นเตี้ย ๆ หม่อมคลาร์คได้เขียนไว้ว่า The first mission house and school 1907 บ้านนี้จัดภายในมีห้องพักของหม่อมและหม่อม ห้องเรียนและเป็นห้องสวดนมัสการด้วย และอีกห้องหนึ่งเป็นห้องยาและที่นี้เป็นสถานีนมัสการแห่งแรกของพี่น้องจีน-ไทยในนครปฐม นอกจากนี้เราได้เช่าห้องแถวที่ตลาดเก่าถนนทิพากร ซึ่งเป็นที่ชุมนุมชนริมคลองเจดีย์บูชา ซึ่ง สมัยนั้น ใช้เป็นการคมนาคม ขนส่งสินค้าเข้าออกจากนครปฐม-กรุงเทพฯ และมีแม่น้ำสายต่าง ๆ เช่นท่าจีน เจ้าพระยา แม่งลอม บางปะกงได้ห้องแถวนี้เราจัดเป็นโรงสวดเพื่อประกาศกิตติคุณ ได้ดีมากแห่งหนึ่ง เราใช้ประกาศทั้งภาษาจีนและภาษาไทย จีนแซ่หล่อเซียกเม้ง เคยประจำอยู่ที่นี่ สถานประกาศกิตติคุณที่เรียกกันว่าโรงสวดนั้น ยังมีที่อื่นอีกรอบชุมชนใหญ่ของนครปฐม เช่นที่ห้องแถวโรงตีเหล็ก ซึ่งเป็นห้องแถวทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ถนน

ราชดำริทางไปคริสตจักรจีน ปัจจุบันนี้และที่เชิงสะพานเจริญศรัทธาฝั่งทิศเหนือ ใช้เป็นที่สอนรวิวารศึกษา

และที่ถนนทหารบก แถวบ้านศาสนาจารย์อริ เย็นใจ (ฮักจือ แซ่ลี่) สถานประกาศเหล่านี้ใช้เป็นที่ประกาศเป็นที่เรียกรวิวารศึกษา และใช้เป็นถิ่นมัสการของพี่น้องทั้งจีนและไทย

ในปี 1909 ได้สร้างโรงเรียนเฉพาะนักเรียนชายขึ้นชื่อว่า โรงเรียนบำรุงวิทยา ชั้นบนเป็นที่พักมิชชันนารีคือ อาจารย์โรเบิร์ต อาลิเคย์ ซึ่งจะมาในปี 1910 ส่วนชั้นล่างเป็นชั้นเรียน และจัดห้องกลางเป็นห้องใหญ่เรียกว่าห้องเอนกประสงค์ ใช้เป็นห้องเรียกรวมกันได้ 2 ชั้น และใช้เป็นห้องประชุมแก่นักเรียน ในวันอาทิตย์ใช้เป็นห้องมัสการ ทั้งพี่น้องจีนไทยในอาทิตย์ต้นเดือน อาทิตย์อื่น ๆ พี่น้องชาวจีนได้แยกย้ายกันมัสการตามโรงสวด ซึ่งมีกระจายอยู่หลายแห่งนั้น

สภาพการประกาศพระกิตติคุณในเวลานั้นไม่มีศาสนาจารย์ไม่มีศิษยาภิบาลไม่มีอนุสาสก แต่เพราะว่าเป้าหมายของโรงพยาบาล โรงเรียน รวมทั้งโรงสวดที่ตั้งขึ้นนั้น ตั้งขึ้นเพื่อประกาศพระกิตติคุณ จึงเป็นหน้าที่โดยตรงที่ผู้ทำงานเหล่านั้นจะประกาศพระกิตติคุณในโรงพยาบาล โรงเรียนและผลัดเปลี่ยนกันทำการประกาศตามโรงสวดรวมทั้งการสอนรวิวารศึกษาด้วยการทำการประกาศนั้น ครูซุนกวง ตกแต่งเป็นหลักสำคัญเพราะท่านเชี่ยวชาญทั้งสอนภาษา คือภาษาจีนและภาษาไทยที่เป็นเช่นนั้นเพราะท่านเป็นลูกจีนที่เกิดในไทยและเดินทางไปประเทศจีนเมื่อโตพอสมควรแล้ว คุณพ่อของท่านชื่อนายตันเกียเฮง ส่วนคุณแม่ชื่ออำแดงทองคำ ซึ่งหม่อมคลารค์ได้เขียนถึงท่านผู้นี้ ที่เป็นนักเทศน์ฆราวาสคนแรกของคริสตจักรนครปฐมว่า “ครูซุนกวง” ตกแต่ง เป็นผู้มีพรสวรรค์เป็นพิเศษ ได้ยอมสละธุรกิจการค้าที่ร่ำรวยได้ขายเรือบรรทุกข้าวไปหลายลำ ด้วยความเห็นชอบเต็มที่จากภรรยาของเขา เขาได้ย้ายเรือนไม้จากบ้านในชนบท หนองโพ มาปลูกไว้ในที่ดินของมิชชัน ช่างขึ้นน้ำท่ามกลางความแห้งแล้งช่างเป็นนักเทศน์ที่น่าอัศจรรย์ เขาสามารถจับใจผู้ฟัง เขาขึ้นบนลังไม้เผชิญหน้ากับกลุ่มคนไทยและคนจีน เขาสามารถจูงใจประชาชนด้วยข่าวอันเร้าร้อนเขาพูดได้ทั้งสองภาษา คือพูดจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งอย่างง่ายดายครบขนาด กลิ่นหอม ก็เป็นกำลังสำคัญคุณครูแหวน สหัสสถานท์ เป็นทั้งผู้ประกาศเขียนเขียนและช่วยสอนหนังสือ

ในเวลาต่อมาก็มีครูโยศาตร์ประมุลงค์ เป็นชาวมอญที่รับเชื่อมาจากลำปาง ลุชฉัช คิมหะจันท์ เมื่อปลดประจำการทหารแล้ว รวมทั้งคุณครูเลื่อน ยวนากร ศิษย์เก่า กุลสตรีวังหลังที่ขอมาจากหม่อมโคล คุณครูประทีนแสงประทีป คุณครูชื่น ประมุลงค์ (ครูใหญ่โรงเรียนสตรีวิทยา) คุณครูสุทธิประเสริฐ ครูใหญ่โรงเรียนบำรุงวิทยา คุณครูมี ตะกรุดทอง คุณครูกุหลาบ คุณครูอาชิช คุณมัลย์ ยังโต คุณครูลมัยศุภมงคล อาจารย์เชื้อ ประมุลงค์ ท่านเหล่านี้กลางวันสอนหนังสือ วันเสาร์เขียนเขียน ถึงหัวไผ่ลำพญา ซึ่งไม่ได้ไปง่าย ๆ เหมือนเดี๋ยวนี้ เวลานั้นไปโดยทางเกวียนมีหล่มโคลนต้องเดินเท้าหรือใช้ม้า

ไปจักรยานก็ได้ ทางพอไปได้คนจืด ถ้าตอนที่ไปโคลนคนต้องแบกรถ กลายเป็นรถจืดคนในปี ค.ศ. 1910 อาจารย์โรเบิร์ตฮาลีเคย์ กับครอบครัวและบุตรสาว คือ แหม่มเอสเตอร์ ฮาลีเคย์ หรือที่เรียกขานกันว่า แหม่มเล็ก จากเมืองเซ ในพม่าซึ่งต่อมา แหม่มเล็กได้เดินทางกลับไปอังกฤษ เพื่อศึกษาต่อทางด้านการศึกษาเพื่อจะกลับมาดำเนินงาน โรงเรียน โดยเฉพาะ

ศาสตราจารย์โรเบิร์ต ฮาลีเคย์เป็นผู้เชี่ยวชาญทางภาษามอญ และประวัติศาสตร์ของชนชาติมอญ ท่านได้เขียนประวัติศาสตร์มอญและปทานุกรม มอญอังกฤษ ซึ่งใช้กันในพม่าจนทุกวันนี้ รัฐบาลอังกฤษได้ประสาทปริญญาเอกทางภาษาศาสตร์ให้แก่ท่าน และมอบเหรียญตราให้แก่ท่านศาสตราจารย์โรเบิร์ต ฮาลีเคย์ ได้ปฏิบัติงานกับหมู่ชนชาวมอญในประเทศไทยถึง 21 ปีหลังจากนั้นจึงกลับประเทศพม่า เมื่อได้พิจารณาเห็นว่าชนชาวมอญ ไม่ว่าจะที่ปากลัดพระปะแดงหรือที่บ้านเสากระโดง-ลำเภาล่ม ในจังหวัดอุษุथा และที่นครชุมน์ เป็นไทยโดยกำเนิดแล้วทั้งสิ้น จะพูดภาษาไทยได้ดีกว่าภาษามอญด้วยซ้ำไป บางแห่งเทศนาด้วยภาษามอญ ต้องมีผู้แปลเป็นภาษาไทย อีกต่อหนึ่ง เพราะฟังภาษามอญได้ไม่ลึกซึ้ง

เมื่อแหม่มเอสเตอร์ ฮาลีเคย์หรือแหม่มเล็ก จบหลักสูตรวิชาการศึกษาที่อังกฤษ แล้วก็กลับมาประเทศไทย หมอและแหม่มคลาร์คได้สร้างบ้านพักเป็นเรือนทอปั่นหย่าไม้สักหลักใหญ่ 2 ชั้น โดยเจ้าแก้วโกเป็นผู้รับเหมาสร้างในราคา 4,000 บาท ชั้นบนเป็นบ้านพักและห้องทำงานแหม่มเล็ก ชั้นล่างเป็นห้องเรียนได้ 3 ห้อง ๆ ละ 2 ชั้นเรียน เปิดเป็นโรงเรียนสตรีโดยเฉพาะชื่อว่า โรงเรียนสตรีวิทยา อันเป็นโรงเรียนสตรีแห่งแรกในจังหวัดนครปฐม โดยนับเนื่องจากที่เปิดเรียนที่ตึกแถวทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 3 ห้องติดต่อกับแหม่มเอสเตอร์ฮาลีเคย์ หรือแหม่มเล็ก รับภาระหนักมากทางการสอนและการปกครองการเงินและการบัญชีท่านเป็นผู้จัดการ โรงเรียนบำรุงวิทยาและโรงเรียนสตรีวิทยา ซึ่งทั้ง 2 โรงเรียนนั้นมีทั้ง นักเรียนประจำและนักเรียนไปกลับ และท่านได้สอนภาษาอังกฤษทั้งสองโรงเรียน ไม่แต่เท่านั้นยังมีครูอาจารย์โรงเรียนรัฐบาลมาขอเรียนพิเศษภาษาอังกฤษจากท่าน ท่านก็สอนให้นักเรียนที่จบจากที่โรงเรียนนี้ได้รับการยอมรับว่าภาษาอังกฤษ ใช้งานได้

แหม่มเอสเตอร์ ฮาลีเคย์ ที่เราเรียกขานว่าแหม่มเล็กนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจนเกษียณและกลับไปประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1952 และถึงแก่กรรมเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1978

สิ่งหนึ่งในหลายสิ่งท่านอบรมและท่านเองได้ทำตนเป็นตัวอย่างอันดีตลอดมาให้กับศิษย์ชายหญิงของท่าน ก็คือความตรงต่อเวลา และรักษาซ่อมแซมเครื่องใช้ไม่ว่าสิ่งใดให้เกิดประโยชน์เต็มที่ท่านเคยชมเชยและยกขึ้นเป็นตัวอย่างเมื่อเห็นนักเรียนใช้ดินสอสั้นกุด จับเขียนไม่ได้แล้ว เอากระดาษมาม้วนต่อแท่งดินสอให้ยาวออกไปใช้เขียนได้ เมื่อเข้าห้องสอน ท่านจะหาโอกาสที่จะชมนักเรียนในห้องเรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกครั้งไป คุญแจห้องเรียนที่ชำรุดเมื่อ ไปเบิกเงินซื้อใหม่ท่านจะเก็บคุญแจที่ชำรุดแล้ว

ชโลมน้ำมันเครื่องใส่กระป๋องไว้เมื่อเกิดสงครามสินค้า อุปโภคบริโภคแพงและหาซื้อได้ยาก เราได้ใช้
กัญแจที่ซากรุแล้วนั้นใช้ช่างซ่อมใช้ตลอดสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1941 ถึง ค.ศ. 1945

ใน ค.ศ. 1913 สร้างโรงพยาบาลพยาบาลคนไข้ รักษาทางยา และผ่าตัดเล็กและการผดุงครรภ์ ถ้า
มีผ่าตัดใหญ่ก็ส่งไปศิริราชพยาบาล คนไข้ที่มารักษาที่โรงพยาบาลหรือโรยานี้ จะได้รับฟังการบรรยาย
ถึงเรื่องการสาธารณสุขไปด้วยนับว่าหอมและหอมคลาร์ค รวมทั้งผู้ช่วยแพทย์พยาบาลของ
โรงพยาบาลแผนปัจจุบันแห่งแรกของนครปฐมนี้ได้เผยแพร่การสาธารณสุขไปพร้อมกัน นับว่าเป็น
ประโยชน์แก่ประเทศชาติโดยเฉพาะจังหวัดนครปฐมเป็นอย่างยิ่ง

หม่อมคลาร์ค ได้สังเกตว่าการคลอดบุตรทั่ว ๆ ไปโดยหมอตำแยพื้นบ้านนั้น เปอร์เซนต์ตาย
คลอดก่อนข้างสูงสิ่งหนึ่งก็คือความสะอาดไม่ดีพอ ทารกเป็นบาดทะยัก ตายก็มีไม่น้อย การคลอดแผน
ปัจจุบันไม่แพร่หลายและยังไม่ได้รับความนิยม ในรายที่การคลอดไม่ปกติ หมอตำแยไม่ สามารถทำ
คลอดได้ ก็มาเชิญหม่อมคลาร์คไปช่วยบางรายก็ช่วยได้สำเร็จแต่ส่วนใหญ่เข้ากินไป คนไข้เสียชีวิต
เพราะเสียเลือดมาก หม่อมจึงเชิญบรรดาหมอตำแยเหล่านั้นมากินน้ำชา และบอกแก่เขาเหล่านั้นว่า ถ้ามี
การคลอดให้มาเรียกหม่อมไปช่วย เงินค่าทำคลอดจะยกให้หมอตำแยนั้นทั้งหมด โอกาสที่หม่อมคลาร์ค
จะทำคลอดตามแบบปัจจุบันแผนใหม่ก็มีมากขึ้น หม่อมคลาร์คยังได้อบรมให้หมอตำแยเหล่านั้นใช้น้ำ
ยาฆ่าเชื้อในการตัดสายสะดือเด็ก เวลานั้นนิยมใช้ไลโซล อันเป็นน้ำยาฆ่าเชื้อตัวแรกที่ใช้กันในโลก
แต่กลิ่นมันจุนหน้อย โรงพยาบาลทุกโรงจะมีกลิ่นนี้ เรียกว่ากลิ่นโรงพยาบาล

ในปี 1918 - 1919 หม่อมคลาร์คได้รับเกียรติให้ไปบรรยายวิชาพยาบาลผดุงครรภ์ที่
โรงพยาบาลศิริราชอันเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกของทางราชการหม่อมคลาร์คได้ปลีกเวลาไปช่วยเกือบ
2 ปีเต็ม แต่การะทางคริสตจักรนครปฐมมีมากก็จึงต้องงดไปช่วย

“กิจการได้เริ่มก้าวหน้าขึ้นได้เข้าห้องแถวเป็นที่ประเทศ เช่นที่หน้าสถานีรถไฟตลาดเก่าและที่
ถนนทหารบก ทุกแห่งที่เข้าทำการประกาศวันอาทิตย์ใช้เป็นถิ่นมัสการรวมทั้งพี่น้องจีนและไทย เมื่อมี
สมาชิกมากขึ้นจึงย้ายการมัสการไปใช้ห้องเรียนของโรงเรียนบำรุงวิทยา (หลังเก่าซึ่งบัดนี้รื้อไปแล้ว)
เป็นถิ่นมัสการตลอดมาเป็นเวลา 15 ปี จนถึงปี 1924 (พ.ศ.2467) ได้รับการช่วยเหลือจากพี่น้องชาว
อังกฤษได้เริ่มสร้างโบสถ์ด้วยไม้สักหลังหนึ่ง โดยการเอาใจใส่ของหม่อมคลาร์คและหม่อมคลาร์คเป็น
อย่างดี มีนายช่างฝรั่งอีกคนมาช่วยด้วยชื่อหม่อมทอย พี่น้องชาวจีนที่มีฝีมือช่างไม้และพี่น้องชาวไทย
ช่วยกันสร้างโบสถ์หลังนี้ได้เสร็จเรียบร้อย ส่วนที่เป็นไม้ค้ำยันนั้นก็ได้ถูกลายไทย สวยงามมาก ผนัง
หลังโบสถ์เจาะช่องใส่กระจก สี สวยงาม มีระเบียง 2 ข้าง กั้นด้วยลูกกรงทางขึ้นข้างหน้าโบสถ์มีบันได
และระเบียงเล็ก ๆ ย่อหลังคาติดตั้งระฆังที่นำมาจากโรงสวดสำเภากล่อม จังหวัดอยุธยา

ผู้ปกครองชลัช คิมหะจันทรได้บันทึกไว้ว่า “วันที่ทำความปลาบปลื้มมาสู่ท่านทั้งสองมากที่สุดคือวันอาทิตย์ที่ 29 เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1924 แรม 13 ค่ำเดือน 7 ปีชวด เมื่อระฆังดังรัวขึ้นเป็นวาระแรก เช้าวันนั้นหมอได้เป็นประธานในพิธีเปิดโบสถ์ใหม่ มีผู้มาจากบ้านโป่ง ท่าเรือ ท่าม่วง และลำเภาล้อมจังหวัดอยุธยา และนครชุมน์มาร่วมฉลองโบสถ์อย่างคับคั่ง ได้มีพิธีศัลมहाสหนัก ซึ่งมีผู้ร่วมพิธีประมาณ 200 คน”

พี่น้องคริสตชนชาวจีนและไทยได้ใช้โบสถ์หลังนี้ที่ให้ชื่อว่า คริสตจักรนครปฐม ค.ศ.1928 วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2467 หมอคลาร์ค ได้จัดซื้อที่ดินหมายเลขที่ 292 มีเนื้อที่ประมาณ 296 ตารางวา เพื่อก่อสร้างเป็นโรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศเป็นภาษาจีน ชื่อว่าโรงเรียนป้วยนุ่น มีครูตั้งหอเชียงและภรรยา และครูหุยเจียง แซ่โต้ว เป็นครูสอนภาษาจีน เมื่อสร้างอาคารเรียนเป็นโรงไม้ชั้นเดียวพื้นซีเมนต์ การนมัสการในวันอาทิตย์ พี่น้องชาวจีนได้มาร่วมนมัสการที่โรงเรียนนี้ และมาร่วมนมัสการกับพี่น้องชาวไทยที่โบสถ์คริสตจักรนครปฐมในวันอาทิตย์ต้นเดือนเป็นเช่นนี้หลายปี ในปี ค.ศ. 1936 หมอและແหม่มคลาร์ค ได้พยายามอย่างยิ่งยวดที่จะสร้างสถานที่นมัสการหรือโบสถ์ สำหรับพี่น้องชาวจีนซึ่งมีเพิ่มมากขึ้น จนสถานที่นมัสการไม่พอรองรับ จึงได้ประกาศวัตถุประสงค์นี้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีคริสต์ศาสนิกชนชาวนิวซีแลนด์คนหนึ่งเป็นเกษตรกรเลี้ยงแกะมีศรัทธาส่งเงินมาช่วยประมาณ 4,000 บาท เกษตรกรผู้นี้ชื่อเป็นยามิน เฮย์ เมื่อได้รับเงินแล้วหมอคลาร์คได้ซื้อที่ดินที่ปลายคลองริมถนนราชดำริ สร้างเป็นอาคารไม้สักชั้นเดียวพื้นปูกระเบื้อง จัดห้องจัดระเบียบรูปเดียวกับโบสถ์เดิมที่หน้าโรงเรียนสตรีวิทยา แต่หอระฆังยกสูงขึ้น และได้สร้างโรงเรียนสอนภาษาจีน ไว้หลังโบสถ์ชื่อว่าโรงเรียนป้วยกวง เหตุที่ไม่ใช่ชื่อป้วยนุ่นเดิมนั้น ทางราชการมีระเบียบอยู่ว่าโรงเรียน สอนภาษาจีนใดถ้าถูกปิดแล้วเปิดใหม่จะใช้ชื่อเดิมและสถานที่เดิมไม่ได้

ค.ศ. 1937 หมอและແหม่มคลาร์ค ได้เชิญนายแพทย์ เซนซีเต M.D และนายแพทย์ชื้อยาซุ จากซัวเถา ประเทศจีนมาดำเนินงานด้านโรงพยาบาล 6 เดือนต่อมา ก็ได้สร้างโรงพยาบาลใหม่ขึ้นมีแผนกคนไข้นอก และห้องคนไข้ภายในห้อง – เอ๊กซเรย์ ห้องผ่าตัด จัดว่าทันสมัยในเวลานั้น สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ 5,000 บาทเศษ โดยนายสงจ้วน เป็นผู้ก่อสร้าง

ค.ศ. 1941 สงครามโลกครั้งที่สองระหว่างอังกฤษและอเมริกา ฝรั่งเศส ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าฝ่ายสัมพันธมิตร อีกฝ่ายหนึ่งมีอิตาลี เยอรมัน รัสเซียและญี่ปุ่นฝ่ายอักษะ ไทยเราจำยอมอยู่ฝ่ายอักษะเพราะถูกญี่ปุ่นบุกยึด เวลานั้นควรเรียกว่า ยุคมืด โรงเรียนพยาบาล โรงเรียน บ้านมิชชั่นถูกยึด ขอบคุณพระเจ้าที่โบสถ์ยังเปิดต่อไปได้หมอและແหม่มเอสเตอร์ ฮาลีเคย์ ถูกเข้าค่ายกักกัน ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ค.ศ. 1945 สงครามยุติโดยฝ่ายญี่ปุ่นแพ้สงคราม โรงเรียน โรงพยาบาล บ้านมิชชั่นก็ได้รับคืน แต่เกือบจะเหลือแต่ตัวอาคาร ทรัพย์สินภายในหายไปเกือบหมดทั้ง ๆ ที่มีตำรวจเฝ้าอยู่ตลอด

หมอมและหม่มถูกปลดปล่อยก่อน สงครามยุติประมาณ 6 เดือน เพราะหมอป่วยและอ่อนแอ มาก ท่านเป็นอัมพาต

งานของคริสตจักรก็เริ่มต่อไปเป็นปกติ นายแพทย์ เซนซีเต M.D. ก็ละคลินิกของท่านกลับมา ดำเนินงานต่อที่โรงพยาบาลมิชชั่น ในระหว่างสงครามนายแพทย์ เซนซีเต มีชื่อเสียงมากในการรักษา คนไข้ โรคภัยในเวลานั้นคือมาเลเรียชาวบ้านเรียกไข้เหนือบ้าง ไข้ป่าบ้าง นายแพทย์เซนซีเต M.D. รักษาหาย จนชาวบ้านเรียกหมอเทวดา คนจีนเรียก “ตั้งเซียน” เพราะท่านแซ่ตั้ง

ค.ศ. 1948 งานของนายแพทย์ เซนซีเตหนักเกินกำลัง จึงเชิญนายแพทย์เซิน เซ็กลิ้ม (นายแพทย์ เจริญ บุรณะบรรพต) ผู้เป็นหลานชายมาร่วมงานที่โรงพยาบาลท่านทำการผ่าตัดเก่งมากทั้ง ๆ ที่ท่านเป็น แพทย์ทางยา ท่านมาจากประเทศจีนพร้อมกับครอบครัวของท่านซึ่งเป็นนายแพทย์หญิง (พ.ญ. ชะไมพร บุรณะบรรพต)

สยามคริสตสภากับคริสตจักรฯ

หลังจากคริสต์ศาสนิกายโปแตสแตนท์ เข้ามายังประเทศได้หนึ่งร้อยปี และได้รับพระบรม ราชานุญาตให้ใช้พระราชอุทยานวังสราญรมย์ มีการฉลองกันในรัชการที่ 7 ปี รุ่งขึ้น 1929 ในเดือน กุมภาพันธ์ ดร.จอนอาร์ มอนทท์ รัฐบุรุษคริสตชนเรื่องนามจากสหรัฐอเมริกาก็ได้เดินทางมาเรียก ประชุม บรรดาผู้นำนิกายโปแตสแตนท์ในประเทศไทยขึ้นที่โรงแรมพญาไท ถนนศรีอยุธยา (เดิมเป็นวัง พญาไท ปัจจุบันเป็นโรงพยาบาลพระมงกุฎ) มีผู้แทน ทั้งไทยและเทศ 50 คน มา จากคณะเพรสไบที เรียน คณะเซพเชส ออฟไครสต์ คณะเอสบีซี คณะเซเว่นเดย์ และคณะอเมริกัน โบบิล โซโซเอตี้ โดยมี วัตถุประสงค์ ในการปกครองตนเองบำรุงเลี้ยงตนเอง และประกาศเผยแพร่กันเอง มีผล 2 ประการเกิด ตามมาคือ (1) ได้ก่อตั้งสยามคริสตสภาขึ้นในวันที่ 6 มกราคม ปี 1930 (2) ได้ก่อตั้งสมาคม วาย.เอ็ม.ซี. เอ ขึ้นไปในปี 1932

ผู้แทนของคณะคริสตจักรนครปฐม คือหมอคลาร์ค ซึ่งมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้เป็น กรรมการรุ่นแรก ของสยามคริสตสภา และได้เป็นประธานกรรมการอยู่หลายปี คณะกรรมการสยาม คริสตสภามีความพยายามที่จะรวบรวมคริสตจักรและนิกายต่าง ๆ ในประเทศไทย ให้เป็นสภา คริสตจักรเดียวกันแต่ในระยะแรกนั้นได้รับความสำเร็จเพียงคริสตจักรเพรสไบทีเรียนทั้งหมดกับ คริสตจักรแบปติสต์ไมตรีจิตเท่านั้นในปี 1934 และได้ตั้งเป็นสภาคริสตจักรในประเทศไทย ส่วน สยามคริสตสภายังเหลือแต่ชื่อ ซึ่งได้ฝากไว้กับสภาคริสตจักรในประเทศไทยทั้งนี้อาจฟื้นขึ้นมาอีก เมื่อไรก็ได้

เพื่อความสะดวกในการดำเนินงานคริสตจักรนครปฐมภาคไทยก็ร่วมมือกับภาคที่ 8 คือ นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และสุราษฎร์ธานี ส่วนภาคจีนนั้น ร่วมมือกับภาคที่ 7

สงครามโลกอุบัติขึ้นในประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ปี 1941 จนถึงวันที่ 17 สิงหาคม ปี 1945 หมอและแหม่มคลาร์คและแหม่มเอสเตอร์ ฮาลีเคย์ถูกกักกันอยู่ในค่ายเชลยศึกที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับชนชาติที่อยู่ฝ่ายพันธมิตร หมอคลาร์คได้รับความกระทบกระเทือนมากจนเริ่มเป็นอัมพาต

และเมื่อสงครามสิ้นสุดลงแล้วมิชชันนารีทั้งสามผู้ที่ได้ใช้ชีวิตกันมาอย่างโศกโชนและยาวนานก็เตรียมที่จะเกษียณอายุ คณะเชิซเซส ออฟ ไครสต์ ในประเทศอังกฤษจะหาบุคคลกรมารับช่วงงานที่ยากจึงได้ติดต่อกับสมาคม ดีไซเปิล ออฟ ไครสต์ ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีความเชื่อและการปฏิบัติคล้ายคลึงกัน มารับช่วงงานต่อไป

บ้านฝรั่ง ดงตาล ในฐานะสถานประกาศ

ความทรงจำของชาวบ้านนครชุมน์และบ้านม่วงต่างกล่าวว่า เมื่อคุณหมอและแหม่มคลาร์คย้ายไปแล้ว นาน ๆ จึงจะมีฝรั่ง 2-3 คน มาสวดร้องเพลง

คริสตศมาชิกของบ้านฝรั่ง ดงตาล คงจะช่วยดูแลและดำเนินการกิจของสถานประกาศนี้ได้บ้าง หากทางคริสตจักรนครปฐม จะส่งศาสนาจารย์หรือผู้ประกาศมาเยี่ยม หรือสวดบ้าง

ในระหว่าง ค.ศ. 1910-1922 (รวม 12 ปี) ศาสนาจารย์ โรเบิร์ต ฮาลีเคย์และครอบครัว จากสำนักงาน คณะเชิซเซสออฟ ไครสต์ ที่เมืองเย ในพม่าได้เดินทางมา ร่วมงานกับคุณหมอและแหม่มคลาร์คที่คริสตจักรนครปฐม โดยมุ่งเน้นเดินทางไปเผยแพรศาสนาและช่วยเหลือชาวมอญตามหมู่บ้านที่กระจัดกระจายอยู่ตามแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำเจ้าพระยาค้วย เรือลำน้อยชื่อแสงอรุณ (Day Spring) ที่มีผู้อุทิศให้และ นำมาจากอังกฤษ

ศาสนาจารย์ฮาลีเคย์ก็คงเป็น “ฝรั่ง” คนหนึ่งที่เคยไปสำนักประกาศบ้านนครชุมน์ ริมแม่น้ำแม่กลอง

ท่านเห็นว่าชาวมอญที่มีรกรากต่าง ๆ ในประเทศไทยนั้นมีจำนวนมากล้วนเป็นประชาชนไทย โดยกำเนิดอย่างสมบูรณ์

แสดงให้เห็นว่าการเผยแพรศาสนาคริสต์ในหมู่ชาวมอญนั้น คณะเชิซเซส ออฟ ไครสต์ ได้พยายามอยู่ แต่ไม่สำเร็จ ศาสนาจารย์ฮาลีเคย์จึงเดินทางกลับพม่าหลังจากใช้เวลาในเมืองไทยถึง 12 ปี ศาสนาจารย์ฮาลีเคย์เป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ ประวัติศาสตร์มอญและภาษามอญโบราณมาก ท่านได้เขียนหนังสือและแต่งปทานุกรมภาษามอญ-ภาษาอังกฤษที่ใช้กับประเทศพม่าทุกวันนี้

ในปี ค.ศ. 1910 ที่ศาสนาจารย์ฮาลีเคย์เดินทางมาเมืองไทยนั้นมีคริสเตียนชาวพม่าคือ “พม่าเผ่และครอบครัว” ได้เดินทางมาด้วยหม่อมเผ่เริ่มงานเผยแพรศาสนาในหมู่ชาวมอญที่ตำบลลำภาด้อม จังหวัดอุษาคก่อน แล้วจึงย้ายมาประจำอยู่ที่ตำบลนครชุมน์

ข้อมูลเกี่ยวกับหม่องเผ่นนั้น ไม่เคยปรากฏในงานเขียนของคริสตจักร แต่อยู่ในความทรงจำของชาวบ้าน นครชุมน์และชาวบ้านม่วงเป็นอย่างดี เพราะท่านอยู่นาน มีบทบาททั้งเป็นผู้ประกาศศาสนา และหมอรักษาพยาบาลแผนใหม่และคุณมาลัย ชุมศรี เคยร่วมงานกับท่านที่บ้านนครชุมน์

หม่องเผ่น หรือครูเผ่น แห่งบ้านฝรั่ง ดงตาล

“หม่องเผ่น” เป็นลูกครึ่งมอญพม่า เผ่ภาษาพม่าแปลว่าวัด

ภาษามอญเรียกว่า “กูเว่” แปลว่าไร่นา

ทางการมักเรียกท่านว่า “โกแวร์” ท่านจึงใช้ชื่อว่า เผ่ โกแวร์ อาจารย์วีรชัย โกแวร์ เป็นหลานปู่ของท่านผู้นี้

ท่านเป็นคนใจดี มีลักษณะอ้วนท้วม ๆ ผิวขาว พุดจาเพราะ เคยเป็นผู้ช่วยแพทย์จากประเทศพม่า จะเดินไปตามหมู่บ้านทั้งสองฝั่ง โดยเฉพาะฝั่งนครชุมน์และฝั่งบ้านม่วงรักษาคนเจ็บป่วยแบบแผนใหม่ บางทีก็อยู่ให้การรักษาวเวลาคนไข้มาที่บ้านฝรั่ง ดงตาล บางครั้งก็ถูกตามไปรักษาคนป่วย ท่านพุดจาให้กำลังใจคนไข้เก่ง เก็บค่ารักษาไม่แพง ถ้าชาวบ้านไม่มีเงินก็ไม่เก็บ

ชาวบ้านนิยมรักษากับท่าน ในขณะที่เดียวกันก็นิยมรักษาแบบแผนโบราณด้วย หมอชาวบ้านที่เป็นหมอยาสมุนไพรหมอใช้เวทมนต์คาถา หมอนวดและหมอผี

ถ้าผู้ป่วยรายใดป่วยมาก ท่านจะพาไปโรงพยาบาลนครปฐมของคุณหมอคาร์ค

ท่านมิได้เป็นครูสอนหนังสือเลยแต่ชาวบ้านชอบเรียกท่าน “ครู” ไม่ค่อยเก่งภาษาไทย พุดภาษาพม่า มอญและไทยได้แต่พุดภาษาอังกฤษไม่ได้

ครูเผ่น ย้ายมาบ้านฝรั่ง ดงตาลเมื่อใดไม่ทราบแน่ แต่ตอนปี ค.ศ. 1932 คุณมาลัย ชุมศรี อายุ 20 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของโรงพยาบาลมิชชันนารีจากนครปฐม ได้กลับมาช่วยในกิจการ “โรงเรียนดงตาล” และร่วมงานกับครูเผ่นอยู่ 2 ปี

ครูมาลัยและคุณทองสุข ผู้เป็นพี่สาว (เป็นหลานของอ็อกเปอร์ยัง โดดคริสเตียนคนแรกของบ้านนครชุมน์และบ้านม่วง) ได้นับถือศาสนาคริสต์ตอนอายุได้ 15 ปี (ราว ค.ศ. 1927) สาเหตุเพราะคุณปู่สนับสนุนให้หลานสาวทั้งสองไปเรียน โรงเรียนคริสต์ที่นครปฐม เพราะเห็นว่าโรงเรียนประชาบาล ที่วัดม่วงซึ่งเพิ่งตั้งใหม่ไม่นานนั้นมีเด็กเยอะ ครู 1 คน สอนเด็ก 120 คน จะรู้หนังสือบ้าง จึงไปเรียนที่นครปฐม และสนใจคริสตศาสนาจึงหันมานับถือทั้งสองพี่น้อง ทั้ง ๆ ที่พ่อแม่ไม่ได้สนับสนุน

“โรงเรียนดงตาล” นี้อยู่ในบริเวณเนื้อที่ของสถานประกาศบ้านนครชุมน์ เปิดสอนประถม 1-4 ไม่จำเป็นต้องเปิดคริสเตียน สอนวิชาตามหลักสูตร โรงเรียนประถมศึกษา แห่งชาติและศาสนาคริสต์ แห่งชาติและศาสนาคริสต์ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กจากบ้านม่วงมาเรียน (ลูกชาวบ้านน้อย มักเป็นลูกชาวจีน

ที่อยู่ใต้วัดม่วง) รองลงมาก็เป็นเด็กบ้านหัวหิน บ้านหม้อ เด็ก บ้านนครชุมน์มีน้อยมากในช่วง ค.ศ. 1932-1933 ประถม 1-4 มีนักเรียน 80 คน

แสดงว่าชาวบ้าน ระยะเวลาให้ความสนใจกับสถานประกาศมากกว่าสมัยของคุณหมอคลาร์ค เวลาสอบนักเรียนโรงเรียนคงตาล จะต้องมาสอบสมทบที่วัดม่วง ตามคำสั่งหรือระเบียบของอำเภอ

กิจการของบ้านฝรั่ง คงตาล ในระยะที่คุณมาลัย ชุมศรี มาสอนหนังสือนี้มีทั้งด้านเผยแพร่ศาสนาให้การรักษาพยาบาลแผนใหม่และให้การศึกษา

สองหน้าที่แรกเป็นภาระหน้าที่ของครูผู้ส่วนการศึกษาแม้จ้างครูไทยสอน

ครูมาลัยเล่าถึงเรือนหรือบ้านในสถานประกาศนครชุมน์นี้มี 3 หลังในเนื้อที่ประมาณ 4 ไร่เศษ (ดังแผนผังคร่าว ๆ)

แผนผังบ้านฝรั่งคงตาล (ตามคำบอกเล่าของคุณมาลัย)

1. เป็นโรงเดี่ยว ๆ ชั้นเดียว ทำด้วยไม้ไผ่ หลังคามุงจาก เป็นเรือนยาวใช้เป็นโรงเรียนคงตาล
2. เรือน ไม้สักสองชั้น สวยงามหลังคามุงกระเบื้องเรียกว่า “บ้านมิชชัน” ชั้นบนเป็นห้องพักของมิชชันและห้องพักครูชั้นล่างมีห้องพัก ห้องพยาบาลและห้องสวด
3. เรือนไม้ชั้นเดียว ยกพื้นสูงเป็นบ้านพักของครูผู้ ปัจจุบันเหลือบ้านพักครูผู้หลังเดียวในลักษณะรกร้าง

บ้านฝรั่งคงตาลนี้ เคยจะถูกปล้นใน ค.ศ. 1932 เพราะนึกว่าร่ำรวยมาก ผู้ที่มาปล้นคือ “เล็องง” เป็นหนุ่มรูปหล่ออายุ ประมาณ 30 ปี ก่อนจะเข้าปล้นได้ประกาศ ก่อนและได้ “เข้าพิธี” นอกครัว แต่พิธีล้ม จึงไม่ได้ดำเนินการปล้น

ภายหลังเล็องง ไปปล้นที่อื่นถูกยิงที่น่องบาดเจ็บมาให้ครูผู้ทำแผลให้หลายครั้ง

ขามอญทั้งสองฝั่งหันมานับถือศาสนาคริสต์น้อยมากดังจะเห็นว่านอกจากอ็อกเปอร์ยังโดด (เกิดประมาณ ค.ศ. 1857) ที่รับเชื่อเป็นรายแรกแล้ว ต่อมากำนันเขาวน เจิมประไพ (เพราะได้ภรรยาคริสเตียนซึ่งเป็นน้องสาวศาสนาจารย์จากอยุธยา มาสอนที่คงตาลนี้ และหญิงชาวบ้านอีกคนหนึ่งชื่อ “รน”)

รุ่นลูกหลานก็มีคุณมาลัยและคุณทองสุข หลาน (ปู่) อ็อกเปอร์ ยังโดด

ลูกกำนันเขาวน คุณบุญชวน และคุณบุญชู

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นขึ้นที่อำเภอบ้านโป่ง บ้านโป่งกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ ผู้คนต่างหลบภัยทางอากาศกิจการเผยแพร่ศาสนาและบ้านฝรั่งคงตาลคงจะยุติ และถูกทิ้งร้างไปเพราะคุณหมอมและหม่อมคลาร์คแห่งคริสตจักรนครปฐมถูกกักตัวไว้ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในฐานะอยู่ฝ่าย

พันธมิตรเมื่อสงครามยุติ ท่านได้รับการปล่อยตัวกลับมาดำเนินงานของท่านที่นครปฐมดังเดิม แต่ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดไปฟื้นฟูบ้านฝรั่งดงตาลอีกเลย

“บ้านฝรั่งดงตาล” หมอคลาร์ค แฮ่มมคลาร์ค” โดยเฉพาะ “ครูเผ่” จึงอยู่ในความทรงจำที่ดีของชาวบ้านนครปฐมและชาวบ้านม่วงจวบจนทุกวันนี้